

వాల్మీకి రామాయణం- సుందరకాండ

11. ఏకాదశః సర్గః - పానభూమివిచయః

// పానభూమివిచయః //

అవధూయ చ తాం బుద్ధిం బభూవావస్థితస్తదా |
జిగామ చాపరాం చింతాం సీతాం ప్రతి మహాకపిః || 1 ||

న రామేణ వియుక్తా సా స్వప్తుమర్హతి భామినీ |
న భోక్తుం నాప్యలంకర్తుం న పానముపసేవితుమ్ || 2 ||

నాన్యం నరముపస్థాతుం సురాణామపి చేశ్వరమ్ |
న హి రామసమః కశ్చిద్విద్యతే త్రిదశేష్యపి || 3 ||

అన్యేయమితి నిశ్చిత్వ పానభూమౌ చచార సః |
క్రీడితేనాపరాః క్లాంతా గీతేన చ తథాపరాః || 4 ||

నృతేన చాపరాః క్లాంతాః పానవిప్రహతాస్తథా |
మురజేషు మృదంగేషు పీలికాసు చ సంస్థితాః || 5 ||

తథాస్తరణముఖ్యేషు సంవిష్టాశ్చాపరాః స్త్రియః |
అంగనానాం సహస్రేణ భూషితేన విభూషణైః || 6 ||

రూపసల్లాపశీలేన యుక్తగీతార్థభాషిణా |
దేశకాలాభియుక్తేన యుక్తవాక్యాభిధాయినా || 7 ||

రతాభిరతసంసుప్తం దదర్శ హరియూథపః |
తాసాం మధ్యే మహాబాహుః శుశుభే రాక్షసేశ్వరః || 8 ||

గోష్ఠే మహతి ముఖ్యానాం గవాం మధ్యే యథా వృషః |
స రాక్షసేంద్రః శుశుభే తాభిః పరివృతః స్వయమ్ || 9 ||

కరేణుభిర్యథారణ్యే పరికీర్ణో మహాద్విపః |
సర్వకామైరుపేతాం చ పానభూమిం మహాత్మనః || 10 ||

దదర్శ హరిశార్దూలస్తస్య రక్షఃపతేర్ల్లహే |
మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ భాగశః || 11 ||

తత్ర నృస్తాని మాంసాని పానభూమౌ దదర్శ సః |
రాక్షేషు చ విశాలేషు భాజనేష్వర్ధభక్తితాన్ || 12 ||

దదర్శ హరిశార్దూలో మయూరాన్ కుక్కుటాంస్తథా |
వరాహ వార్ధాణసకాన్ధధిసౌవర్చలాయుతాన్ || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం- సుందరకాండ

11. ఏకాదశః సర్గః - పానభూమివిచయః

శల్యాన్తుగమయూరాంశ్చ హనుమానన్వవైక్షత |
 క్రకరాన్వివిధాన్విధాన్కోరానర్థభక్తితాన్ || 14 ||
 మహిషానేకశల్యాంశ్చ ఛాగాంశ్చ కృతనిష్ఠితాన్ |
 లేహ్యనుచ్ఛావచాస్పేయాన్శృజ్యాని వివిధాని చ || 15 ||
 తథామ్లవణోత్తంసైర్వివిధైరాగషాడవైః |
 హారనూపురకేయూరైరపవిద్ధైర్మహాధనైః || 16 ||
 పానభాజనవిక్షిప్తైః ఫలైశ్చ వివిధైరపి |
 కృతపుష్పాపహారా భూరభికం పుష్పతి శ్రీయమ్ || 17 ||
 తత్ర తత్ర చ విన్యస్తైః సుశ్లిష్టైః శయనాసనైః |
 పానభూమిర్విదా వహ్నిం ప్రదీప్తేవోపలక్షతే || 18 ||
 బహుప్రకారైర్వివిధైర్వరసంస్కారసంస్కృతైః |
 మాంసైః కుశలసంయుక్తైః పానభూమిగతైః పృథక్ || 19 ||
 దివ్యాః ప్రసన్నా వివిధాః సురాః కృతసురా అపి |
 శర్కరాసవమాధ్వీకపుష్పాసవఫలాసవాః || 20 ||
 వాసచూర్ణైశ్చ వివిధైర్ద్రష్టాస్తైః పృథక్ పృథక్ |
 సంతతా శుశుభే భూమిర్తాల్యైశ్చ బహుసంస్థితైః || 21 ||
 హిరణ్మయైశ్చ వివిధైర్భాజనైః స్ఫాటికైరపి |
 జాంబూనదమయైశ్చాన్వైః కరకైరభిసంవృతా || 22 ||
 రాజతేషు చ కుంభేషు జాంబూనదమయేషు చ |
 పానశ్రేష్ఠం తదా భూరి కపిస్తత్ర దదర్శ హ || 23 ||
 సోఽపశ్యచ్ఛాతకుంభాని శీఘోర్మణిమయాని చ |
 రాజతాని చ పూర్ణాని భాజనాని మహాకపిః || 24 ||
 క్వచిదర్ధావశేషాణి క్వచిత్ప్రతాని సర్వశః |
 క్వచిన్నైవ ప్రవీతాని పానాని స దదర్శ హ || 25 ||
 క్వచిద్భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్క్వచిత్పానాని భాగశః |
 క్వచిదన్నావశేషాణి పశ్యన్వై విచచార హ || 26 ||
 క్వచిత్ప్రభిన్నైః కరకైః క్వచిదాలోలితైర్బ్రతైః |
 క్వచిత్సంపృక్తమాల్యాని మూలాని చ ఫలాని చ || 27 || [జలాని]

వాల్మీకి రామాయణం- సుందరకాండ

11. ఏకాదశః సర్గః - పానభూమివిచయః

శయనాన్యత్ర నాలీణాం శుభ్రాణి బహుధా పునః |
 పరస్పరం సమాశ్లిష్య కాశ్చిత్సుప్తా వరాంగనాః || 28 ||
 కాశ్చిచ్ఛ వస్త్రమన్యస్యాః స్వపంత్యాః పరిధాయ చ |
 ఆహృత్య చాబలాః సుప్తాః నిద్రాబలపరాజితాః || 29 ||
 తాసాముచ్ఛ్వాసవతేన వస్త్రం మాల్యం చ గాత్రజమ్ |
 నాత్యర్థం స్పందతే చిత్తం ప్రాప్యమందమివానిలమ్ || 30 ||
 చందనస్య చ శీతస్య శీఘోర్మధురసస్య చ |
 వివిధస్య చ మాల్యస్య ధూపస్య వివిధస్య చ || 31 ||
 బహుధా మారుతస్తత్ర గంధం వివిధముద్వహన్ |
 రసానాం చందనానాం చ ధూపానాం చైవ మూర్ఛితః || 32 ||
 ప్రవవౌ సురభిర్గంధో విమానే పుష్పకే తదా |
 శ్యామావదాతాస్తత్రాన్యాః కాశ్చిత్సుప్తా వరాంగనాః || 33 ||
 కాశ్చిత్కాంచనవర్ణాంగ్యః ప్రమదా రాక్షసాలయే |
 తాసాం నిద్రావశత్వాచ్ఛ మదనేన చ మూర్ఛితమ్ || 34 ||
 పద్మినీనాం ప్రసుప్తానాం రూపమాసీద్యథైవ హి |
 ఏవం సర్వమశేషేణ రావణాంతఃపురం కపిః || 35 ||
 దదర్శ సుమహాతేజా న దదర్శ చ జానకీమ్ |
 నిలీక్ష్మాణశ్చ తదా తాః స్త్రియః స మహాకపిః || 36 ||
 జగామ మహతీం చింతాం ధర్మసాధ్యసశంకితః |
 పరదారావరోధస్య ప్రసుప్తస్య నిలీక్ష్మణమ్ || 37 ||
 ఇదం ఖలు మమాత్యర్థం ధర్మలోపం కలిష్యతి |
 న హి మే పరదారాణాం దృష్టిల్విషయవర్తినీ || 38 ||
 అయం చాత్ర మయా దృష్టః పరదారపరిగ్రహః |
 తస్య ప్రాదురభూచ్ఛింతా పునరన్యా మనస్వినః || 39 ||
 నిశ్చితైకాంతచిత్తస్య కార్యనిశ్చయదర్శినీ |
 కామం దృష్టా మయా సర్వా విశ్వస్తా రావణస్త్రియః || 40 ||
 న హి మే మనసః కించిద్వైకృత్యముపపద్యతే |
 మనో హి హేతుః సర్వేషామింద్రియాణాం ప్రవర్తనే || 41 ||

వాల్మీకి రామాయణం- సుందరకాండ

11. ఏకాదశః సర్గః - పానభూమివిచయః

శుభాశుభాస్వవస్థాసు తచ్చ మే సువ్యవస్థితమ్ |
నాన్యత్ర హి మయా శక్యా వైదేహీ పరిమార్గితుమ్ || 42 ||

స్త్రీయో హి స్త్రీషు దృశ్యంతే సర్వథా పరిమార్గణే |
యస్య సత్త్వస్య యా యోనిస్తస్యాం తత్పరిమార్గ్యతే || 43 ||

న శక్యా ప్రమదా నష్టా మృగేషు పరిమార్గితుమ్ |
తదిదం మార్గితం తావచ్ఛుద్ధేన మనసా మయా || 44 ||

రావణాంతఃపురం సర్వం దృశ్యతే న చ జానకీ |
దేవగంధర్వకన్యాశ్చ నాగకన్యాశ్చ వీర్యవాన్ || 45 ||

అవేక్షమాణో హనుమాన్నైవాపశ్యత జానకీమ్ |
తామపశ్యన్కపిస్తత్ర పశ్యంశ్చాన్యా వరస్త్రియః || 46 ||

అపక్రమ్య తదా వీరః ప్రధ్యాతుముపచక్రమే |
స భూయస్తు పరం శ్రీమాన్ మారుతిర్యత్నమాస్థితః |
ఆపానభూమిముత్సృజ్య తద్విచేతుం ప్రచక్రమే || 47 ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే సుందరకాండే ఏకాదశః
సర్గః || 11 ||

